

INNSPILL TIL FOLKEHELSEMEDLING 2015

Norsk forening mot støy er en landsdekkende medlemsorganisasjon som arbeider for å redusere støyplager og forebygge støybelastning i Norge, for derved å sikre en bedre livskvalitet, folkehelse og bomiljø. Dette skal blant annet skje gjennom å opplyse og veilede om støyproblemer i samfunnet, og arbeide for å redusere disse. I sitt arbeid skal foreningen være en aktiv og løsningsorientert samfunnsaktør for gode lydmiljøer.

Folkehelsemeldingen spiller en viktig rolle i styringen av statens forebygging av helsekskadene i samfunnet, og foreningens innspill forsøker å belyse støyskadenes omfang og hvordan dette kan forebygges gjennom statens politikk, forvaltning og bistand til kommunene. Støy er en viktig faktor for samfunnets helse og livskvalitet. Støy i nærmiljøet kan påvirke aktivitetsnivå og psykisk helse, spesielt for de mest utsatte barn og unge. De er dessuten ofte de mest ressursvake. Det oppstår stadig konflikter mellom økonomisk vekst og helse, men en "kvalitetsvekst" med en helsefremmende og bærekraftig utvikling kan sikres gjennom effektiv planlegging, forvaltning og investering.

Foreningens innspill er basert på Folkehelse rapporten 2014, Rapport om status og råd for videreutvikling av folkehelsearbeidet i Norge, både norsk og internasjonal forskning og foreningens egne erfaringer og omfattende kontakt med støyplagede mennesker i arbeidet mot støy. Kilder og utdypning kan gjerne etterspørres.

HELSEKONSEKVENSER OG -KOSTNADEN FRA STØY

Helsekadelig støy har store konsekvenser for samfunnet og statens og kommunenes helsetjenester. Barn og unge er spesielt utsatt for helsekadelig støy, og særlig barn av ressursvake familier. De er ofte mer utsatt for støy over tid og har ikke råd til tiltak eller mulighet til å reise bort.

- I dag er det ca. 1,5 millioner mennesker i Norge som er plaget av støy. 90% av helsekadelig støy er forårsaket av samferdsel.
 - WHO rapport 2011: advarte mot negative helseeffekter av støy:
 - Forkortet levetid
 - Hjerte- og karsykdommer (hvert 50. fatale hjerteattakk), andre sykdommer som gir plager og redusert livskvalitet
 - Nedsatt hørsel

Ekebergveien 1A
04 20

0192 Oslo

Organisasjonsnummer: 985 698 783

Bankkontonummer: 0537 06 45150

www.stoyforeningen.no

post@stoyforeningen.no

Tlf: 22 87

- 50 000 dødsfall i Vest-Europa til støy og 1,8% av hjerteinfarkt.
- Forskning beviser at støy kan forårsake:
 - Økt stressnivå og høy blodtrykk
 - Søvnforstyrrelser for ca. 3% av befolkningen
 - Psykiske lidelser og antisosial atferd
 - Redusert produktivitet
 - Fedme og diabetes
 - Redusert livskvalitet
- Det er estimert at støy koster det norske samfunnet kr 14 milliard pr. år.
- Hvert år går 15 000 DALY tapt på grunn av støy (Disability adjusted life years).
- Barn som er utsatt for helseskadelig støy kan få:
 - Kognisjons-, konsentrasjons- og læringsvansker
 - Høyere hvilende blodtrykks- og stressnivåer
 - Personlighetsendringer, irritasjon og aggressivitet
 - Større sannsynlighet for å utvikle hørselsskader
 - Hindret oppfatning av farer i nærmiljøet
- Spebarn, barn med dyslexi og ADHD og barn som tar noen typer medikamenter er enda mer utsatt for disse konsekvensene.

Norge er på etterskudd med å oppfylle nasjonalt mål om 10 % reduksjon av støy innen 2020, og vi opplever at folkehelseloven og forskriften om miljørettet helsevern foreløpig ikke oppnår sine mål om å forebygge helseskadelig støy gjennom planlegging og tiltak.

STATENS ROLLE I DET FOREBYGGENDE HELSEARBEID

Det er kritisk at folkehelsen og nærmiljøkvalitetene blir grundig vurdert i planleggingen av den kommunale utviklingen; dette har store konsekvenser for bl.a. de langsiktige helsekostnadene og beboernes livskvalitet. Utviklingskreftene står veldig sterke når planer skal lages, og det er meget viktig at helseforvaltningen får nok virkemidler, veiledning og politisk støtte til å ivareta innbyggernes helse gjennom folkehelseloven og forskrift om miljørettet helsevern.

Foreningens erfaring tilsier at det er ekstremt variert kompetanse, samarbeid, informasjonsutdeling og politisk vektlegging når det gjelder deltakelse fra kommunens helseforvaltning i planleggingen, spesielt på et strategisk nivå. Prioriteringen av områdefortetting med god tilgang til offentlig kommunikasjon er positiv, men det vil også forårsake konflikter mellom funksjoner, og disse konfliktene må avbøtes med effektive investeringer. Folkehelsekoordinatorer og kommuneleger må delta i strategisk og kommuneplanarbeidet, helsekonsekvensene må belyses for befolkningen, og støyforebyggende tiltak må gjøres juridisk bindende i planbestemmelsene hvor dette gjelder.

Staten kan forbedre det forebyggende arbeidet ved å prioritere og utvikle de følgende verktøy:

Ekebergveien 1A Organisasjonsnummer: 985 698 783
04 20

www.stoyforeningen.no

Tlf: 22 87

0192 Oslo

Bankkontonummer: 0537 06 45150

post@stoyforeningen.no

Helsekonsekvensutredning

Helsekonsekvensutredninger kan være det viktigste verktøy for å forebygge helsekonsekvenser og -kostnader ved en kost-nytteanalyse tidlig i plan-, investerings- og innkjøpsprosesser. Da samferdsel er den største kilden av helseskadelig støy bør både Nasjonal transportplan og Vegvesenets regionale investeringsplaner vurderes iht. utløste helsekostnadene mot kostnadene og effektiviteten av avbøtende tiltak. Dessuten bør statens avgifts- og innkjøpspolitikk også helsekonsekvensutredes, spesielt med hensyn til transport og kjøretøy.

Regional planstrategi

For å oppnå en bærekraftig utvikling gjennom strategisk planlegging må helse og miljø prioriteres på regionalt plannivå. Det bør ansettes en folkehelsekoordinator hos fylkesmennene som kan vurdere helsekonsekvensene av bl.a. store infrastrukturprosjekter og byspredning/-fortetting regionalt. Fylkesmennes instruks må også være tydelig på at helseforebyggende planlegging skal prioriteres.

Grønne soner

Sikring av gode nærmiljøer må prioriteres i planarbeidet, og det må legges til rette for allmenn tilgang til utslippsfrie områder, spesielt i sentrumsområder. Ved å etablere både stille og grønne soner kan planen forebygge helseskader, oppmuntre til fysisk aktivitet og få fortgang i reduksjonen av samferdselsstøy. Dette kombinert med økt subsidiering av elektriske kjøretøy for transport- og servicebransjen og en informasjonskampanje for støysvak trafikk kan forbedre livskvaliteten betydelig i de tetteste bebygde områder og redusere helsekostnadene fra både støy- og luftforurensning. Dette må selvsagt være et mer langsiktig mål med en nødvendig overgangsperiode, men helseskadene og -kostnadene vil fortsette å øke uten konkrete mål og implementering.

Tverrsektorielt samarbeid

Det er mange områder i statens forvaltning som bør kunne samordnes bedre for å oppnå de vedtatte mål om å redusere helseskadelig støy. Planleggingen er det mest tydelige, men det finnes også behov for en samordning av støylovverket, da det er forkludret i dag og lite samordnet med den nyeste forskningen (f.eks. strengere krav til impulsstøy). Det er også behov for en revidert Nasjonal handlingsplan mot støy med konkrete tiltak, resultatsmålinger, og inkludert nattestøy og nabostøy. Det bør igangsettes kost-nytteanalyser av infrastrukturinvesteringer mot helsekostnader, og kostnader og effektiviteten til avbøtende tiltak.

Regionale kompetansesentre

Staten kan bidra til å forbedre tilgangen til kunnskapen om vesentlige helsekonsekvenser ved å skape regionale kompetansesentre for miljørettet helsevern. Dette kan gi kommunene en nyttig ressurs og begrense behovet for at samtlige skal måtte bygge opp egen kompetanse, som ofte kan bli personavhengig.

Statlige veiledere

Ekebergveien 1A Organisasjonsnummer: 985 698 783
04 20

0192 Oslo

Bankkontonummer: 0537 06 45150

www.stoyforeningen.no

post@stoyforeningen.no

Tlf: 22 87

Foreningen støtter arbeidet med veilederen for helse og plan, forsøksprosjektet i Østfold og informasjonen på kommunetorget.no. Det er da viktig at veiledningen som ferdigstilles omfatter en rekke konkrete eksempler på hvordan helsekravene kan ivaretas på og gjøres juridisk bindende, spesielt med utbygging ved samferdselsårer. Statlige veiledere bør også utarbeides om kriteriene til et helsefremmende nærmiljø og om kommunenes mulighet til å forebygge og løse problemene rundt nabostøy.

Forskning

Det er behov for mer forskning om helsekonsekvensene til barn og unge fra støy. Behovet omfatter både kortsiktig og langsiktig forskning på de kumulative virkningene av å være utsatt for helseskadelig støy store deler av dagen. Skader fra støy vurderes ut fra energinivået (desibel) over tid, og barn og unge kan være utsatt fra støy både gjennom livsstilvalg og omgivelsene. Dette må kartlegges mye grundigere. Da konsekvensene er så alvorlige må forskningen også bekrefte at skadene som er påført har konsekvenser resten av livet. Miljøforhold bør gjøres til determinantområder i helseundersøkelser, datainnsamling og forskning.

Det bør forskes mer på omfanget av helsekostnadene forårsaket av støy og effektiviteten av tiltak. Plager fra nabostøy og nattestøy øker og det behøves mer forskning på disse temaene også.

Statens økonomiske virkemidler og tiltak for reduksjon av helsekostnadene fra støy

Helsekostnadene som kan unngås ved forebygging må vurderes mot nytten som oppnås for samfunnet av statens subsidieringer og investeringer. De følgende virkemidler bør vurderes og prioriteres ut fra vurderingen (dette er et omfattende tema og foreningen har valgt ut noen av de viktigste og mest reelle virkemidlene):

- Økte investeringer i støyreducerende tiltak for samferdselsforvaltningen. Tiltakene bør vurderes for effektivitet, men en økning er en forutsetning for å redusere helsekostnadene.
- Staten bør tilby lavrentelån til kommunene for støyreducerende tiltak da gevinsten fra helsekostnadsreduksjonen og økt produktivitet bør oppveie rentetapet.
- Hvis utjevningen av sosiale ulikheter er et mål, kan støyreducerende tiltak prioriteres først i områder med lavere snittinntekt.
- Subsidieringen til innkjøp av elektriske kjøretøy og infrastrukturen bør økes da en endring i bilparken kan redusere helsekostnadene fra både støy- og luftforurensning. Det bør også legges til rette for en overgang til elektriske kjøretøy i transports- og servicebransjen, og dette gjelder innkjøp av bl.a. busser og andre offentlige kjøretøy. En endring i statens kravspesifikasjoner for innkjøp av egne kjøretøy mht. støy vil også kunne bidra til en reduksjon i helsekostnadene og være et godt eksempel for kommunene og den private sektoren.
- Kjøretøy produserer mye støy fra dekkene når det kjøres over ca. 40 kph., men dette kan også forbedres med støysvake dekk i dag. Det eksisterer allerede støymerking av bildekk, og det trengs en informasjonskampanje for å øke oppmerksomheten. Det er også mulig å fjerne mva. på innkjøp av støysvake dekk.
- Staten kan utvikle smartfonapplikasjoner (app'er) for barn og unge som kan bidra til

datainnsamling, kartlegging og informasjonsfordeling. Dataen som blir samlet inn kan benyttes til bl.a. prioritering av tiltak og "dulting" for å hindre skader.

Hvis mer informasjon eller utdypning om innholdet til foreningens innspill ønskes, vil dette følges opp umiddelbart.

Med vennlig hilsen

Rune Haaland
Styreleder

Steven Gersh
Rådgiver